

НОВЕ РОЗСТРІЛЯНЕ ВІДРОДЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ ЛІТЕРАТУР

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (55)

УДК 821.161.2.09:316.347:37.016:82(091)

DOI: [https://doi.org/10.24144/2663-6840/2026.1.\(55\).61-69](https://doi.org/10.24144/2663-6840/2026.1.(55).61-69)

Деркачова О. Нове Розстріляне відродження в сучасній українській літературі як чинник формування національної ідентичності: освітній потенціал інтегрованого курсу літератур; кількість бібліографічних джерел – 27; мова українська.

Анотація. У статті осмислюється феномен нового Розстріляного відродження, що постав в умовах російсько-української війни, в сучасній українській літературі як потужний чинник формування національної ідентичності. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю інтерпретації новітнього літературного процесу воєнного часу, а також потребою концептуального осмислення творчості письменників, що творять і творили літературу в умовах війни, а також розглянути їхню творчість у контексті тягlostі традиції культурно-мистецького опору. Увага звернена на твори тих письменників, які не лише художньо осмислювали досвід війни, а й стали її безпосередніми учасниками чи жертвами. Проаналізовано тексти Володимира Вакуленка-К., Вікторії Амеліної, Максима Кривцова, Олександра Осадка. У творах цих письменників зафіксовано не тільки події сучасної війни, а й осмислено трагічні сторінки української історії, травматичні досвіди різних поколінь, проблеми пам'яті, втрати, гідності та відповідальності. Доведено, що синтез біографічного, документального й художнього вимірів формує нову якість письма, у якій автор постає не лише митцем, а й моральним авторитетом, свідком і носієм певної етичної позиції. Така література актуалізує національну пам'ять, сприяє консолідації суспільства, формує образ сучасного українця як носія свободи, стійкості й ціннісної значеності, відтворює механізми збереження ідентичності в умовах воєнної загрози. Окрему увагу приділено освітньому потенціалу творів нового Розстріляного відродження в межах інтегрованого курсу української та зарубіжної літератур. Продемонстровано на конкретних прикладах, як саме можна інтегрувати доробок цих авторів під час вивчення окремих тем, також наведено чіткі компаративні паралелі між творами української та зарубіжної літератур. Обґрунтовано, що системне залучення цих текстів до навчального процесу сприяє формуванню громадянської свідомості, історичної пам'яті, ціннісних орієнтирів в здобувачів освіти. Зазначено, що введення цих творів у ширший європейський культурний контекст сприяє осмисленню українського воєнного досвіду як складника загальноєвропейської історії боротьби за свободу, гідність і право на культурну самобутність. Зроблено висновок, що нове Розстріляне відродження є не лише літературним феноменом сучасності, а й тим явищем, що може забезпечити тягlostі національної традиції та осмислення досвіду війни в українській літературній освіті.

Ключові слова: нове Розстріляне відродження, сучасна українська література, російсько-українська війна, національна ідентичність, культурна пам'ять, література війни, інтегрований курс літератур, літературна освіта.

Формулювання проблеми. Повномасштабна війна росії проти України актуалізувала питання національної ідентичності як ключового чинника нашої стійкості, маркування «чужих» та «своїх» через мову, традицію, культуру, літературу. Література постає не лише як форма художнього осмислення дійсності, адже на рівні художнього слова фіксує пам'ять про події російсько-української війни, а також про тих її творців, яких убила країна-агресор. Сучасна українська література активно осмислює досвід війни, не чекаючи на її завершення (відтак маємо, починаючи з 2014 року чималий корпус творів, дотичних до цієї теми), а також продовжує традицію культурного опору, без якого українське мистецтво не мислиться взагалі. Проте ми проживаємо не лише досвід війни, травми, біженства, а й проговорюємо імена тих письменників, яких убила росія, чиї книги житимуть вже без них, тих авторів, які могли написати ще не один знаковий твір. Маємо на увазі представників літератури нового Розстріляного відродження. Водночас у сучасному освітньому просторі корпус цих авторів та творів фактично не оприсутнений. Інтегрований курс української та зарубіжної літератур здебільшого орієнтується на канонічні тек-

сти, обережно залучаючи як новітні твори про російсько-українську війну, так і творчість військових письменників. А ці тексти, біографії їхніх творців відіграють важливу роль у формуванні громадянської свідомості, історичної пам'яті, національних орієнтирів здобувачів освіти, зокрема і твори письменників нового Розстріляного відродження. Проблема полягає в недостатньому осмисленні цього феномену (і це зрозуміло, адже війна триває, а рецепція потребує певного часу), а відтак відсутності поки що концептуально обґрунтованих підходів до інтеграції цих творів в навчальні курси літератур.

Аналіз досліджень. До проблеми національної ідентичності не раз зверталися і звертаються як зарубіжні науковці (М. Гібернау, Е. Гелнер, Е. Сміт), так і українські (В. Борисенко, П. Костючок, Л. Нагорна, І. Телегуз, А. Телегуз). Зокрема П. Костючок визначає національну ідентичність «як сегмент загальної (соціальної) ідентичності, яка відображається в пізнанні світу й відчуття себе в ньому» [Костючок 2012, с. 106]. Вона дає змогу за сукупністю кількох характерних особливостей означити приналежність людини чи групи до певної етнічної/національної спільноти, а також

включає в себе сукупність політичних і культурних ідентитетів з відповідними маркерами. Для політичних ідентитетів – це національна свідомість, національний інтерес, національна територія, національна ідея. Для культурних ідентитетів – це культура, мова, історія, спільність походження, релігія. За Е. Смітом, «форми національної спільноти залежать від певних культурних традицій, які походять із давніх часів і сформували властиві членам тих громад характер і чуття національної ідентичності» [Сміт 2010, с. 19], а збереження спогадів, міфів, традицій, обрядів визначають культурну спадщину кожної етнічної спільноти. Це збереження можливе на різних рівнях, зокрема і у мистецтві чи літературі, які є найемоційнішим плеканням свого, викликаючи у реципієнта найрізноманітніші почуття.

Л. Березівська, І. Бех, К. Журба, Г. Філіпчук у своїх дослідженнях чимало уваги приділяли проблемі утвердження національної та громадянської ідентичності. Згодом тема формування національної ідентичності особистості зазвучала у працях О. Біди, О. Бялик, О. Газізової, О. Мозолюк, О. Лучанінової, І. Остапенко, Т. Франчук та ін.

О. Біда зі співавторами досліджує потенціал та можливості позашкільної роботи у формуванні національної ідентичності, що сприяє активному і творчому розвитку дитини [Біда 2025]. О. Філіпчук зазначає, що «проблема формування національної ідентичності учнівської молоді набула актуальності з огляду на особливості стрімких трансформацій сучасного соціокультурного простору, результатом яких стають кризи ідентичностей, руйнація підвалин національної культурної парадигми» [Філіпчук 2024, с. 49]. О. Лучанінова пише, що «нині національна ідентичність українців виступає ідейно-ціннісним стрижнем, коли людина здійснює моральний вибір під впливом реальних подій – війни на полі бою, в тилу, в освіті, на міжнародній арені тощо, а війна є мотиваційним поштовхом прискорення цього вибору» [Лучанінова 2025, с. 77]. О. Журба доводить, що «національна ідентичність – це суб'єктивні переживання належності до українського народу, нації, свідоме прийняття його моральних цінностей через отождолення і формування відповідної національної Я-концепції, що виявляється у власній самоповазі, національній гідності, умінні користуватися правами і свободами, справедливості, відповідальності, любові до України та бажанні пов'язати свою долю з долею України» [Журба 2023, с. 4].

Літературна освіта є одним із важливих чинників формування національної ідентичності, адже вона акумулює травматичні й героїчні сторінки минулого, передає досвід нищення нації, репресій, воєн, боротьби за свободу. Осмислення цих наративів у межах літературної освіти сприяє формуванню історичної свідомості та відчуття спадкоємності поколінь, а через інтерпретацію літературних персонажів здобувачі освіти засвоюють національні цінності, конструюють уявлення про свою націю, залучення ж новітньої української літератури, зокрема воєнного часу, дозволяє осмислювати влас-

ний досвід проживання війни, а також глибше усвідомлювати те, що війна нищить не лише будинки, міста, життя, а й те, завдяки чому відбувається утвердження нації у світі.

Л. Павлова звертає увагу на те, що «в сучасний період, коли українська культура та наука розвиваються в умовах війни і боротьби за незалежність, важливо об'єктивно вивчати та визначати національну ідентичність, розуміти роль та місце України в світовому духовному контексті. Насамперед важливо розглядати взаємодію як динамічний обмін, де різні літературні традиції взаємодіють, взаємно впливають одна на одну та сприяють розвитку української літературної системи» [Павлова 2024, с. 47]. Саме цей підхід, на її думку, підкреслює унікальність та самобутність української літератури в глобальному контексті. Л. Расевич відзначає такі переваги інтегрованого курсу літератури: «розширення оптики аналізу культурних, зокрема літературних, явищ; критичне переосмислення колоніального досвіду, пропрацювання й терапія комплексів «маленької нації»; переймання вигоди глобалізації й транснаціональних культурних зв'язків; міжкультурний діалог на паритетних засадах, але з розумінням національної специфіки» [Расевич 2024, с. 72]. О. Ніколенко наголошує, що «Інтегрований курс «Література (українська та зарубіжна)» виконує важливу українознавчу й націєтворчу роль, а «предметом вивчення інтегрованого курсу є художні твори українських письменників, а також художні твори зарубіжних авторів у найкращих українських перекладах із урахуванням здобутків української перекладацької школи. Відповідно інтегрований курс «Література (українська та зарубіжна)», окрім формування читачьких умінь і навичок, сприяє підвищенню рівня володіння державною мовою, формуванню якостей компетентного мовця» [Ніколенко 2024, с. 2]. Тому таким важливим є введення у шкільні програми творів представників нового Розстріляного відродження, твори та біографії яких визначають національну матрицю сучасного українця та є достойним прикладом героїзму та незламності.

Мета статті, завдання. Метою статті є осмислення феномену нового Розстріляного відродження в сучасній українській літературі та визначення його ролі у формуванні національної ідентичності, а також обґрунтування освітнього потенціалу творів цих письменників у контексті інтегрованого курсу української та зарубіжної літератур. Серед завдань: окреслити поняття нового Розстріляного відродження та його генезу в сучасному літературному процесі; проаналізувати особливості творів В. Вакуленка-К., В. Амеліної, М. Кривцова, О. Осадка; виявити значення цих творів для формування національної ідентичності; визначити місце й роль новітньої української літератури у системі літературної освіти; обґрунтувати доцільність введення творів представників нового Розстріляного відродження в інтегрований курс літератур.

Методи та методика дослідження. У дослідженні використано методи аналізу і синтезу для

осмислення теоретичних підходів до проблеми національної ідентичності; **історико-літературний метод** для виявлення тягlosti традиції Розстріляного відродження; **інтерпретаційний та герменевтичний методи** для аналізу художніх текстів; **біографічний метод** для осмислення взаємозв'язку життя і творчості письменників; **порівняльний метод** для зіставлення художніх стратегій різних авторів; **елементи педагогічного аналізу** для визначення освітнього потенціалу досліджуваних творів. Методика дослідження ґрунтується на поєднанні літературознавчого аналізу з освітньо-методичним підходом, що дозволяє розглядати тексти нового Розстріляного відродження як об'єкт художньої рецепції та як потужний дидактичний ресурс.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з 2014 року, у російсько-українській війні загинуло більше 200 літераторів (і цивільних, і військових). Хтось не пережив окупацію, як Володимир Вакуленко-К, хтось не встиг врятуватися від ворожої атаки на мирне населення, як Вікторія Амеліна, хтось загинув на полі бою, як Максим Кривцов чи Олександр Осадко.

Дедалі частіше таких митців ми називаємо представниками нового Розстріляного відродження. Уперше таке визначення сформулювала Вікторія Амеліна у передмові до видання «Щоденника» Володимира Вакуленка: «...збувається мій найгірший страх: я всередині нового Розстріляного Відродження. Як у 1930-х, українських митців убивають, рукописи зникають, пам'ять стирається. Здається, часи змішуються і застигають в очікуванні розв'язки: я шукаю у Слобожанському чорноземі не лише нотатки одного з нас, а одразу всі загублені українські тексти: другу частину «Вальдшнепів» Хвильового, п'єси Куліша, останні поезії Стуса, щоденники часів Голодомору, українські стародруки, спалені в київській бібліотеці в 1964-му. Всі наші втрати, від стародруків до щоденника Володимира, здаються одним великим текстом, який уже ніколи не прочитати...» [Вакуленко 2024, с. 10]

Саме Вікторія Амеліна розшукала щоденник закатованого росіянами Володимира Вакуленка та ініціювала його видання: «Після українського вересневого контрнаступу на Харківщині, коли в Ізюмському лісі підіймають із могил тіла загиблих за час окупації, я в розпачі шукаю в землі дещо інше – щоденник страченого колеги, письменника Володимира Вакуленка...» [Вакуленко 2024, с. 10]. Це рукопис на 35 сторінках записника в клітинку, що його вів письменник від початку повномасштабного вторгнення й під час окупації його рідної Капітолівки (Ізюмський район). Рукопис писаний від руки, бо не було ні світла, ні інтернету. Розуміючи, що його можуть вбити, а написане ним знищити, він заховав щоденник у своєму саду, де його згодом і знайшла Вікторія Амеліна разом із батьком письменника. З цих сторінок постає історія життя українців в окупації зсередини. Щоденник Володимира Вакуленка про опір окупантові, про тихий протест і спротив. Згодом побачить світ книга «Я перетворююсь... Щоденник окупації. Вибрані

вірші», зі сторінок якої перед нами постане дорослий і дитячий поет, волонтер, батько, який бдав про хворого сина, цивільний, який намагається вижити у надскладних умовах і розповісти світові про жахи окупації: «Сьогодні десятий день окупації. Розумію, що ці рукописи потраплять до рук фсб, яке має прийти після рашистської дивізії «z», ось тільки закінчатся бої, але все ж розраховую їх передати в разі довготривалої окупації в руки міжнародних організацій, а вони, за правилами міжнародних спільнот, будуть» [Вакуленко 2024, с. 51]. Його хата у Капітолівці розташовується скраю (згадується давнє українське «Моя хата скраю, першим ворога зустрічаю»), тому він бачив першим, як до села зайшли окупанти, пробував передавати відомості про ворожу техніку та кількість окупантів СБУ [Деркачова 2025].

Щоденник розпочинається немов страшна казка: «Сонечко не поспішало вигрівати землю, повільно, ледь-ледь із землі виштовхували свої полохливі пагони тюльпани. Ніхто вже не вкривав їх від морозу – після розбомблених будинків у місті було не до квітів. Біда сунула Україною вже не перший день – сунула війна» [Вакуленко 2024, с. 29].

Важливим у щоденнику є опис проживання досвіду окупацією дитиною з РАС: «Може, то й на щастя, що він не розумів, що коїться, хоча припинив розмовляти взагалі» [Вакуленко 2024, с. 34], «Дитина аутичного складу не розуміла, чому в одному випадку у бруд не можна лягати долілиць, а в іншому – навпаки. Власне, позитиви створює сам Віталік, реакція на бомбардування для нього стала веселим заняттям», «Малий тільки останніми днями за місяць війни почав хоч на щось реагувати, а так виведеш на вулицю – стане на одному місці і застигає надовго» [Вакуленко 2024, с. 47]. Інший зріз щоденника – опис поведінки ворога: «Де кілька днів по тому ворожі літаки касетними та вакуумними бомбами бомбардували ріне місто, і що характерно: саме житлові квартали» [Вакуленко 2024, с. 41]; «...ворог під час бомбардування зніс повністю вул. Українську, а, за офіційними даними, загинуло 8 дорослих осіб та 3 дітей. Не думаю, що окупант не знав назви вулиці й цілив у неї навмання» [Вакуленко 2024, с. 43].

Не менш важливими у щоденнику є описи побуту українців на окупованих територіях: «Нас загнали в повнісіньке гетто, щоправда на білих стрічках поки що не малюється зірка Давида» [Вакуленко 2024, с. 68]; «Це був останній хліб, який постачався на село, а останню хлібину я ділив на 5 частин, при тому лише для дитини. За 2 тижні окупації вже й забув смак хліба, а крихти, залишені малим на столі, висипав у пригоршню і з жадібністю їв їх, щоб хоч трохи відчутти смак хлібчика» [Вакуленко 2024, с. 67]. Недописаний щоденник Володимира Вакуленка-К став важливою художньо-документальною пам'яткою, а також болісним свідченням про злочини російських окупантів, таким свідченням стала і смерть автора, а зі сторінок щоденника постає письменник, громадянин, патріот, волонтер і звичайна людина, що намагалася ви-

жити і вирятувати свою дитину. Не втратити себе як українця, не втратити своєї гідності, було дуже важливим для автора, який як ніхто розумів, що голод, страх нищать людську особистість більше за смерть.

Коли ми читаємо ці сторінки, то думаємо не тільки про сучасні злочини росії проти України, а згадуємо попередні окупації, Голодомор, репресії. Як і саме визначення нового Розстріляного відродження апелює до Розстріляного відродження сто років тому.

У тематичному блоці *«Реалізм: людина і суспільство. Літературний міст у сьогодні (1–3 твори за вибором учителя)»* Андрій Бачинський *«140 децибелів тиші»*, Олена Рижко *«Дівчина з міста»*, Оксана Радушинська *«Метелики в крижаних панцирах»*, Ольга Купріян *«Солоні поцілунки»*, Гарпер Лі *«Убити пересмішника»*, *«Йди, вартового поста»*, Барбара Космовська. *«Позолочена рибка»*, Емілі Локгарт *«Ми були брехунами»*, Джон Грін *«Паперові міста» та ін.»* [Ніколенко 2023] цілком можна ознайомити учнів та учениць зі щоденником Володимира Вакуленка-К, адже цей текст про трансформації суспільства під час окупації, турботу про дитину з інвалідністю та збереження її крихкого світу, шляхи не лише виживання, а й збереження власної гідності, себе як українця.

Про злочини росії проти України говорить і Вікторія Амеліна у своїй поетичній книзі *«Свідчення»*, що вийшла через рік після загибелі авторки від російської ракети. До цієї збірки увійшли вірші, написані упродовж 5 квітня 2022 – 10 червня 2023 року. Вони становлять своєрідний щоденник свідчень мирних людей про військові злочини, втрати себе, близьких, домівок, рідних міст. Це емоційні враження від розмов з очевидцями, що проживали війну не з новин. Охудоженний документалізм, балансування між ліризмом і фактом, за якими оприятлені біль та переживання тих, хто проживають війну не десь там, у тилу, а в найгарячіших точках. У кожній поезії – люди, здебільшого жінки, які не говорять прямо про свій страх, відчай, втрати [Деркачова 2025, с. 17]. Авторка свідчить не про матеріальні втрати, а про ті втрати і травми, що з індивідуальних стануть і вже стають колективними травмами українців:

*Повітряна тривога по всій країні
так наче щоразу ведуть на розстріл
усіх
а цілять лише в одного переважно того, хто
скраю*

Сьогодні не ти, відбій [Амеліна 2024, с. 5].

Професор Єльського університету Джейсон Стенлі в інтерв'ю про цей вірш сказав так: «Поезія Вікторії Амеліної промовила до багатьох людей у світі. Її вірш про те, як усю вашу країну кожного обстрілу наче ведуть на розстріл. Він вразив світ. Ми можемо називати це пропагандою, а можемо інструментом, яким той, хто має менше ресурсу, але хто на стороні добра, може достукатися до світу» [Стенлі 2023, с.].

Героїні Вікторії Амеліної – ті, хто проживають

війну підшкірно або стають очевидцями страшних злочинів. Жінки, що свідчать своїм мовчанням, бо не мають сили говорити, тому лірична героїня стає їхнім голосом – голосом жінки, що ховає спогади у валізі, яку не може випустити з рук, жінки, що захищає свій дім відчайдушніше, ніж життя. Така жінка шукає сили та підтримки у воді, землі, небі, вітру, у тих, хто прожив і пережив щось подібне, а також тих, хто вміє бути по-справжньому поряд. Важливо наділити таких жінок голосом, аби були почуті не лише факти злочинів війни, а й відчувалися ті напруга та страждання, які доводиться проходити та долати українцям на шляху до перемоги.

Якщо говорити про цих представників нового Розстріляного відродження, то вони на момент повномасштабного вторгнення були відомими письменниками, їхньому авторству належать книги як для дитячого, так і дорослого читача, знайомство з ними можна починати ще з початкової школи. Про Максима Кривцова чи Олександра Осадка як письменників заговорили вже після їхньої загибелі на війні.

Максим Кривцов на фронті був від 2014 року, а з початком повномасштабного вторгнення знову вступив до лав ЗСУ. У 2023 році вийшла його перша поетична книга *«Вірші з бійниці»*. На своїй сторінці у Фейсбуці 29 грудня 2023 року автор написав: *«День народження у збірці! Робота над книгою тривала більше року. З того часу я змінив більше половини віршів, які були спочатку»* [Кривцов 2025, с. 399]. Вона була у списку найкращих українських книжок 2023 року за версією PEN Ukraine. Поет загинув 7 січня 2024 року. У цьому ж році вийшло друге видання *«Віршів з бійниці»*. А у 2025 році побачила світ книжка *«На мінному полі пам'яті»*, до якої увійшли щоденники, есеї та оповідання Максима Кривцова, а також синопсис роману, який вже ніколи не буде написаний. У передмові до видання *«На мінному полі пам'яті»* редактор-упорядник Валерій Пузік згадує, що свого часу Максим Кривцов отримував десятки відмов від видавництва, а якось пожартував: *«Мені, мабуть, потрібно померти, і тоді я стану класиком. А, не, – сміявся він, – краще загинути на війні, тоді точно книжку видадуть»* [Кривцов 2025, с. 9]. Наприкінці 2022 року видавництво «Наш Формат» взяло рукопис поетичної збірки поета-воїна в роботу. Назву автор сформулював у 2015 році в Писках, коли записував читання віршів на камеру. *«Максим записував їх, у прямому сенсі сидючи перед бійницею. Світло через її отвір падало на втомлене обличчя хлопця, за спиною цегляна стіна, автомат...»* [Кривцов 2025, с. 10]. У збірці *«Вірші з бійниці»* поет показує читачу кілька доріг війни: дорога з Богом, дорога між вирвами війни, дорога світом живих, дорога світом мертвих.

*Якщо війна
це фільм
тоді не обов'язково жахи
в мосьму випадку
роуд-муві* [Кривцов 2024, с. 186].

Розробники «Модельної навчальної програми...» [Ніколенко 2023] пропонують у темі «Література проти війни» до опрацювання наступне: «Зображення Другої світової війни в українській поезії. Платон Воронько «Я той, що греблі рвав...», Микола Негода «Степом, степом...», Василь Симоненко «Пам'ять», Леонід Первомайський «Уночі, в Старім Осколі...», Ліна Костенко «Мій перший вірш написаний в окопі...» та ін. (2–3 твори за вибором учителя). Антивоєнні мотиви в європейській ліриці. Константи Льдефонс Галчинський «Пісня про солдатів з Вестерплатте», «Лист із полону», Альфред Маргул-Шпербер «Про назву концтабору Бухенвальд», Іммануель Вайсглас «Круки», Піт Сігер, Джо Хікерсон «Де ж поділися квіти всі?...» та ін. (2–3 твори за вибором учителя). Генріх Белль (1917–1985). «Подорожній, коли ти прийдеши у Спа...». Життєва доля головного героя твору як відображення трагедії його покоління. Образ школи, його роль у творі. Значення античних мотивів в оповіданні. Символи. Григор Тютюнник (1931 – 1980). «Климко». Автобіографізм та історія написання повісті. Тема, сюжет і композиція твору. Трагізм дитячої долі й показ людських стосунків у воєнний час. Художні деталі як засоби відтворення психологічних переживань, характеру головного героя й показу війни очима дитини. Літературний міст у сьогодення (1–3 твори за вибором учителя). Володимир Рутківський «Потерчата», Джон Бойн «Хлопчик у смугастій піжамі», Ерік-Еммануель Шмітт «Дитя Ноя», Сергій Жадан «Метро» та інші вірші про збройну агресію РФ щодо України та ін.» [Ніколенко 2023]. Учням та ученицям можна запропонувати для ознайомлення поезію Вікторії Амеліної чи Максима Кривцова, у творах яких присутні антивоєнні мотиви, образ війни без прикрас та скоромного героїчного чину українців. Доцільно розглянути поряд із «Де ж поділися квіти всі?» Пітера Сігера та Джо Хікерсона текст Максима Кривцова «Він в ЗСУ...» (наприклад, у виконанні гурту «Юркеш»). Серед активностей можуть бути такі. *Комунікація*. Чому тема війни є наскрізною в європейській поезії ХХ–ХХІ століть? Які історичні події вплинули на розвиток антивоєнної поезії в Європі та Україні? Чи присутній у творах протест? Чи змінилося сприйняття війни людством і як? *Аналіз та інтерпретація*. Зверніть увагу на жіночі образи. Чи відбувається перехід від пасивних жіночих ролей до активних? Кого з жінок-військовослужбовиць ви знаєте? *Творче самовираження*. Підготуйте постер на тему: «Квіти у віршах війни». *Цифрові навички*. Відшукайте в інтернеті дописи Максима Кривцова про війну, кота і поезію. Запропоновані завдання мають комплексний характер і спрямовані на формування в учнів цілісного бачення війни як історичного, культурного та особистісного явища. Вони поєднують літературний аналіз, історичний контекст і громадянське осмислення, сприяють розвитку креативності та медіаграмотності. Через дослідження творчості Максима Кривцова учні та учениці вчать інтерпретувати художній текст у контексті реальних подій, усвідомлюють транс-

формацію ролі жінки у війні та значення особистого голосу в історії, а також крізь деталі побуту (фото Максима Кривцова з улюбленим рудим котом) чи флористичні символи (фіалки, соняхи) відбувається своєрідне олюднення автора та його творів.

Поряд з «Круками» Іммануеля Вайсгласа доцільно говорити про поезію «У весняне синє поле...» Вікторії Амеліної, де образ згорьованої жінки в чорному розкривається через образ ворони. Комунікація. Чому в поезії війни часто з'являється образ чорного птаха? Чи можемо вважати жіночий крик формою пам'яті? Чи перемагає пам'ять смерть? Аналіз та інтерпретація: Заповніть таблицю

Образ	Символічне значення	Художні засоби
Крук		
Дім		
Небо		
Жінка		
Ворона		
Земля		

Творче самовираження. Напишіть монолог жінки в чорній сукні або монолог крука. *Цифрові навички*. Знайдіть в інтернеті поезію Вікторії Амеліної в авторському виконанні. Такі завдання сприятимуть розвитку емоційного інтелекту, усвідомленню значення пам'яті, розумінню символіки художнього тексту.

Саме війна визначає шлях ліричного героя, забирає його право на вибір способу життя, право на втому та відпочинок, право на тишу і дім. Вона є неминучою для тих, кому болить Україна, хто хоче захистити її та відстояти її волю та зберегти свою національну ідентичність. Варто зазначити, що вивчення творчості представників нового Розстріляного відродження передбачає не лише ознайомлення з творами про війну. Наприклад, творчість Олександра Осадка абсолютно про інше. Цей прозаїк писав коротку прозу, публікував свої твори на літературних порталах під псевдонімом Стах. 26 лютого 2022 року пішов на фронт. Загинув 9 липня 2022 року біля Мазанівки на Донеччині, виконуючи бойове завдання, урятувавши побратима. Його перша та єдина збірка оповідань «Жити не можна померти» в 2023 році була видана посмертно у Видавництві Старого Лева. «Те, що Сашко писав оповідання, стало для мене повною несподіванкою. – згадує Ганна. – Уявіть собі – ви живете вже 10 років у подружжі, бачите один одного щодня, спілкуєтеся, аж раптом одного прекрасного ранку він приносить мені ноут із набраним текстом і киває: «Прочитай!». Я прочитала – то було оповідання «Накрапав дрібний дощик». Довершений шикарний текст – цілісний, іронічний, із соковитою мовою і живими діалогами» [Русіна 2023]. З іменем Осадка пов'язано кілька історій: у першій він буде дім, дбає про родину, вчиться танцювати танго, друга історія – його вибір як українця-патріота, у цій історії танго не танець, Танго – це позивний воїна-захисника, ще одна історія – про любов і пам'ять, розв'язкою якої стає збірка оповідань «Жити не можна померти» [Кученко 2023]. Його мала проза – багатомірний

простір, у якому буденне переплітається з фантастичним, іронічне – із трагічним, а гумор – із глибинними філософськими пошуками. З його оповідань *постають персонажі, вражають інтелектуалізмом, глибиною, чуттєвістю, гумором, народною мудрістю, об'єднані розповідями про несподівані і нетипові життєві обставини, в яких опиняються герої (необхідністю позбутися хворої на грип свині, принісши її в жертву Чупакабрі, здійснити атентат, вирахувати шпигуна, знайти творця установки, крутішої за колайдер, вигадати спосіб померти так, щоб рідні не витрачалися на похорон* [Деркачова 2025, с. 5]:

- *Ми троє визвалисі здійснити атентат. Отець поблагословив. (...) Тож ми справу зробили, децю придбали в старого, – вуйко нахилився і витягнув з великої картатої сумки два чорні пістолети, заховав назад та й спокійно продовжував, – а тоді сгоди махнули, далеко трохи коньом – рахуй, вісім годин їхали...*

- *Ви що, звар'ювали? Ви серйозно зібрались його пристрелити?*

- *А що ж ми — дурно перлися в таку далечинь? – Орко дивився на мене, як на слабого.*

- *Легше запалити маленьку свічку, ніж проклинати темряву, – вставив стрійко* [Осадко 2022, с. 32–35].

Герої його творів рішучі, відважні, вони пам'ятають історію свого роду, є небайдужими до того, що відбувається в Україні. «Ця книга про те, що будь-яка історія про любов і пам'ять – нескінченна. Вона не залежить від найдраматичніших подій нашого життя, хіба присутня у ньому як промінь світла, розчиняючи темряву, проводячи туди, де розімкнеться коло цієї війни. Здається, автор і залишив по собі ці оповідання, аби це коло розімкнулося, і наш календар замість відмірювати війну, став рахувати дні після Перемоги» [Русіна 2023].

У вже згадуваному нами блоці «Реалізм» можна запропонувати учням та ученицям ознайомитися з малою прозою Олександра Осадка. У його оповіданнях зображені диваки, які не хочуть підлаштовуватися під світ, а хочуть його змінювати, чітко висловлюючи свою громадянську позицію, закликають не бути байдужим до несправедливості та нищення свого. Змінюючи світ, вони змінюються самі. Чи у блоці «Особиста відповідальність» серед пропонуванних авторів («Літературний міст у сьогодні» [Ніколенко 2023]) можна запропонувати книжку Ганни Осадко «Дубочок з війни», присвячену Олександрові Осадку, в якій розповідається про подвиг воїна, про війну, втрату, важливість родини та любов.

Навесні 2023 року письменниця, парамедицина добровольчого медичного батальйону «Госпітальєри» Олена Герасим'юк та письменник і військовий Євген Лір розпочали роботу над проектом «Недописані», уклавши список людей літератури, яких убила росія. Тоді до нього належало 48 імен. Станом на лютий у цьому переліку 289 імен. Це проект пам'яті тих, чия історія обірвалася не лише в жит-

ті, а й у літературі. І на жаль, списки продовжують поповнюватися, тому так важливо проговорювати як імена, так і тексти: для усвідомлення себе тут і тепер, для формування майбутнього пам'яттєвого дискурсу, для утвердження українського лицарського гранд-нарративу, адже життєписи представників нового Розстріляного відродження саме про це, як і їхня творчість, що зосереджена не лише на тематиці війни, а демонструє спектр конкурентно спроможних у європейському дискурсі тем та проблем. Про цей проект варто говорити зі школярами як про зразок сучасного осмислення того, що стає пам'яттю нашої боротьби, яка триває вже не перше століття, як приклад оформлення нашої пам'яті. Наприклад, у тематичних зрізах: «Героям слава!», «Козацтво і лицарство в літературі», «Люблю тебе безмежно, земле моя!», «Література проти війни», «Особиста відповідальність», «Ти знаєш, що ти – людина?» та ін. [Ніколенко 2023]. Як зазначають автори проекту «Недописані», війна «нищить не лише людей – разом із ними вона намагається стерти їхню присутність (...) Стирання ідентичності народу не завжди починається зі знищення всіх її носіїв. Воно відбувається поступово – через втрату голосів, текстів, середовища».

Висновки. Феномен нового Розстріляного відродження є однією з найболісніших і водночас найважливіших сторінок сучасного українського літературного процесу. Убивство українських письменників унаслідок російської агресії актуалізує історичну паралель із подіями 1920–1930-х років, увиразнюючи тяглість російської імперської політики знищення української інтелектуальної еліти. Нове Розстріляне відродження формує новий тип культурної пам'яті, що ґрунтується на усвідомленні цінності свободи й відповідальності мистця перед суспільством, важливості опору і захисту рідної землі і словом, і зброєю. Творчість письменників, убитих росією, постає формою культурно-мистецького спротиву, засобом збереження національної пам'яті та фіксації травматичного досвіду війни. Чин представників нового Розстріляного відродження, їхні твори, формуючи ціннісні орієнтири сучасного українця, сприяють формуванню національної ідентичності. Залучення таких текстів (і не лише про війну) до інтегрованого курсу української та зарубіжної літератури має значний виховний та світоглядний потенціал, сприяє формуванню національної й громадянської свідомості. Інтегрований підхід дає змогу розглядати сучасні тексти в ширшому культурному та історичному контексті, порівнювати їх із явищами світової літератури, простежувати спільні мотиви опору, втрати й надії, визначити унікальність творів української літератури. Наявність цих творів у шкільних програмах є необхідною умовою осмислення сучасного досвіду війни як через тексти, так і через біографії авторів. Таким чином створюється один із просторів меморіалізації та продовження життя авторів, їхніх текстів у культурній свідомості нації.

Література

1. Амеліна В. Свідчення. Львів: Видавництво Старого Лева. 2024. 80 с.
2. Біда О., Осередчук О., Візавер А. Формування національної ідентичності особистості у середовищі позашкільної освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № 219. С. 269–274.
3. Бойко О. «Недописані»: в Україні запустили проект, пам'яті людей літератури, убитих росією. URL: <https://chytomo.com/nedopysani-v-ukraini-zapustyly-proiekt-pam-iati-liudej-literatury-ubytykh-rosiiciu/> (дата звернення: 20.01.2026)
4. Вакуленко-К. В. Я перетворююсь... Щоденник окупації. Вибрані вірші. Харків: Vivat, 2024. 192 с.
5. Гібернау М. Ідентичність націй. Київ: Темпора, 2012. 303 с.
6. Деркачова О. «В цьому дивному місті свідчать лише жінки...»: людина війни у поезії Вікторії Амеліної (на матеріалі збірки «Свідчення»). URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Derkachova_2025_13.pdf (дата звернення: 20.01.2026)
7. Деркачова О. Світ розмов у малій прозі Олександра Осадка (на матеріалі збірки «Жити не можна померти»). URL: <https://intranet.vspu.edu.ua/ukrlit/index.php/journal/article/view/71/58> (дата звернення: 20.01.2026)
8. Деркачова О. Homo viator у поезії Максима «Далі» Кривцова (на матеріалі збірки «Вірші з бійниці»). *Українська література: історичний досвід і перспективи*. 2025. № 5. С. 85–97.
9. Деркачова О. Homo per occupationem у «Щоденнику окупації» Володимира Вакуленка-К. URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Derkachova_2025_30.pdf (дата звернення: 20.01.2026)
10. Журба К. Формування національної ідентичності зростаючої особистості в умовах воєнного стану: досвід експериментальної реалізації. *Вісник НАПН України*. 2023. Т. 5, № 1. С. 1–6.
11. Костючок П. Культурні маркери національної ідентичності. *Вісник Прикарпатського університету. Історія*. 2012. Вип. 22. С. 106–111.
12. Кривцов М. Вірші з бійниці. Київ: Наш Формат, 2024. 192 с.
13. Кривцов М. На мінному полі пам'яті. Київ: Наш Формат, 2025. 416 с.
14. Куценко (Розумна) О. Щоб коло розімкнулося: про Олександра Осадка та його книгу «Жити не можна померти». URL: <https://pen.org.ua/blog-scschob-kolo-rozimknulosya-pro-oleksandra-osadka-ta-johoknyhu-zhyty-ne-mozhna-pomerty> (дата звернення: 20.01.2026)
15. Лучанінова О. Інформаційно-аналітичний супровід психологічної науки у контексті формування національної ідентичності українців. *Імідж сучасного педагога*. 2025. № 5(224). С. 76–83.
16. Мариняк Р. Щоденник В. Вакуленка-К. «Я перетворююсь...»: утілення ідейно-сміслових інтенцій митця. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2025. № 40. С. 130–139.
17. Недописані. URL: <https://www.instagram.com/nedopysani.project/> (дата звернення: 18.02.2024).
18. Ніколенко О. та ін. Інтегрований курс літератур. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/Intehrovanyu.kurs.literatur-ukrayinskoyi.ta.zarubizhnoyi-7-9.kl.Nikolenko.ta.in.26.07.2023.pdf> (дата звернення: 20.01.2026)
19. Ніколенко О. Сучасні тенденції викладання зарубіжної літератури та інтегрованого курсу літератур (української та зарубіжної). *Султанівські читання*. 2024. № 13. Режим доступу: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/sch/article/view/8955/8965>
20. Осадко О. Жити не можна померти. Львів: ВСЛ, 2022. 96 с.
21. Павлова, Л. Д. Формування національної та громадянської ідентичності учнів 5–7 класів на уроках зарубіжної літератури під час війни. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 67, Т. 2. С. 46–50.
22. Расевич Л. Інтегрований курс вивчення літератур (української, зарубіжної) у контексті глобалізації та постколоніалізму: можливості та небезпеки. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2024. №37. С. 71–86.
23. Русіна О. Там де ти зараз, усе 4.5.0. і вітер дме зі сторони України. Історія Олександра Осадка. URL: <https://chytomo.com/tam-de-ty-zaraz-use-4-5-0-i-viter-dme-zi-storony-ukrainy-istoriia-oleksandra-osadka/> (дата звернення: 20.01.2026)
24. Сміт Е. Культурні основи націй. Ієрархія, заповіт і республіка. Київ, 2010. 312 с.
25. Соболев В. Антропологія війни: oral history та щоденники. URL: https://uwm.edu.pl/cbew/2025-16-1/17_Sobol-V.pdf (дата звернення: 20.01.2026)
26. Стенлі Дж. Не розуміють, що скоїли жажливе. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/yak-pracyuye-russia-today-ekspert-prote-chomu-rosiyska-propaganda-diye-novini-ukrajini-50344564.html>. (дата звернення: 20.01.2026)
27. Філіпчук О. Формування національної ідентичності особистості як педагогічна проблема. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2024. Вип. 2(12). С. 48–55.

References

1. Amelina V. (2024) Svidchennia [Testimonies]. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva. 80 s. [in Ukrainian].
2. Bida O., Osередchuk O., Vizaver A. (2025) Formuvannia natsionalnoi identychnosti osobystosti u seredovyschchi pozashkilnoi osvity [Formation of National Identity as a Pedagogical Problem]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky*. № 219. S. 269–274 [in Ukrainian].

3. Boiko O. (2024) «Nedopysani»: v Ukraini zapustyly proiekt, pamiaty liudei literatury, ubytykh rosiieiu [Unwritten]. URL: <https://chytomo.com/nedopysani-v-ukraini-zapustyly-proiekt-pam-iati-liudej-literatury-ubytykh-rosiieiu/> [in Ukrainian].
4. Vakulenko-K. V. (2024) Ya peretvoriuius... Shchodennyk okupatsii. Vybrani virshi [I'm Turning Into... An Occupation Diary]. Kharkiv: Vivat, 192 s. [in Ukrainian].
5. Hibernau M. (2012) Identychnist natsii [The Identity of Nations]. Kyiv: Tempora. 303 s. [in Ukrainian].
6. Derkachova O. (2025) «V tsomu dyvnomu misti svidchat' lyshe zhinky...»: liudyna viiny u poezii Viktorii Amelinoi (na materialy zbirky «Svidchennia») [‘In This Strange City, Only Women Testify...’: The Figure of War in the Poetry of Victoria Amelina (based on the poetry collection ‘Testimonies’)]. URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Derkachova_2025_13.pdf [in Ukrainian].
7. Derkachova O. (2025) Svit rozmov u malii prozi Oleksandra Osadka (na materialy zbirky «Zhyty ne mozna pomerty») [The World of Conversations in Short Prose by Oleksandr Osadko (based on the book ‘To Live (is) Impossible To Die’)]. URL: <https://intranet.vspu.edu.ua/ukrlit/index.php/journal/article/view/71/58> [in Ukrainian].
8. Derkachova O. (2025) Homo per occupationem u «Shchodennyku okupatsii» Volodymyra Vakulenko-K. [Homo per occupationem in Volodymyr VakulenkoK’s ‘Diary of Occupation’]. URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Derkachova_2025_30.pdf [in Ukrainian].
9. Derkachova O. (2025) Homo viator u poezii Maksyma «Dali» Kryvtsova (na materialy zbirky «Virshi z biinytsi») [Homo Viator in the Poetry of Maksym “Dali” Kryvtsov (Based on the Collection Poems from the Loophole)]. *Ukrainska literatura: istorychnyi dosvid i perspektyvy*. 2025. № 5. S. 85–97 [in Ukrainian].
10. Zhurba K. (2023) Formuvannia natsionalnoi identychnosti zrostaiuchoi osobystosti v umovakh voiennoho stanu: dosvid eksperymentalnoi realizatsii [Formation of THE National Identity of a Growing Personality Under Martial Law: The Experience of Experimental Implementation]. *Visnyk NAPN Ukrainy*. T. 5, № 1. S. 1–6 [in Ukrainian].
11. Kostyuchok P. (2012) Kulturni markery natsionalnoi identychnosti [The Political Markers of National Identity]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Istorii*. Vyp. 22. S. 106–111 [in Ukrainian].
12. Kryvtsov M. (2024) Virshi z biinytsi [Poems From the Loophole]. Kyiv: Nash Format. 192 s. [in Ukrainian].
13. Kryvtsov M. (2025) Na minnomu poli pamiaty [In the Minefield of Memory]. Kyiv: Nash Format. 416 s. [in Ukrainian].
14. Kutsenko (Rozumna) O. (2023) Shchob kolo rozimknulosia: pro Oleksandra Osadka ta yoho knyhu “Zhyty ne mozna pomerty” [To Break the Circle: about Oleksandr Osadko and His Book ‘To Live (is) Impossible To Die’]. URL: <https://pen.org.ua/blog-scshob-kolo-rozimknulosya-pro-oleksandra-osadka-ta-yoho-knyhu-zhyty-ne-mozna-pomerty> [in Ukrainian].
15. Luchaninova O. (2025) Informatsiino-analitychnyi suprovid psykholohichnoi nauky u konteksti formuvannia natsionalnoi identychnosti ukraintsev [Information-Analytical Support of Psychological Science in the Context of Forming the National Identity of Ukrainians]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*. № 5(224). S. 76–83 [in Ukrainian].
16. Maryniak R. (2025) Shchodennyk V. Vakulenko-K. “Ya peretvoriuius...”: utillennia ideino-smyslovykh intentsii myttsia [V. Vakulenko-K’s Diary ‘I’m Turning Into...’: embodiment of the artist’s ideological and semantic intentions]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*. № 40. S. 130–139 [in Ukrainian].
17. Nedopysani [Unwritten]. URL: <https://www.instagram.com/nedopysani.project/> [in Ukrainian].
18. Nikolenko O. ta in. Intehrovanyi kurs literatur [Integrated Literature Course]. (2023) URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2023/Model.navch.prohr.5-9.klas/Movno-literat.osv.hal/Intehrovanny.kurs.literatur-ukrayinskoyi.ta.zarubizhnoyi-7-9.kl.Nikolenko.ta.in.26.07.2023.pdf> [in Ukrainian].
19. Nikolenko O. (2024) Suchasni tendentsii vykladannia zarubizhnoi literatury ta intehrovanoho kursu literatur (ukrainskoi ta zarubizhnoi) [Modern Trends in Teaching Foreign Literature and Integrated Course of Literature (Ukrainian and foreign)]. *Sultanivski chytannia*. № 13. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/sch/article/view/8955/8965> [in Ukrainian].
20. Osadko O. (2022) Zhyty ne mozna pomerty [‘To Live (is) Impossible To Die’]. Lviv: VSL, 2022. 96 s.
21. Pavlova L. D. (2024) Formuvannia natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti uchniv 5–7 klasiv na urokakh zarubizhnoi literatury pid chas viiny [Forming National and Civic Identity of Pupils in grades 5–7 in Foreign Literature Lessons During Wartime]. *Innovatsiina pedahohika*. Vyp. 67, T. 2. S. 46–50 [in Ukrainian].
22. Rasevych L. (2024) Intehrovanyi kurs vyvchennia literatur (ukrainskoi, zarubizhnoi) u konteksti hlobalizatsii ta postkolonializmu: mozhlyvosti ta nebezpeky [Integrated Course OF Studying Literature (Ukrainian and Foreign) in the Context of Globalization and Postcolonialism: Opportunities and Risks]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*, № 37. S. 71–86 [in Ukrainian].
23. Rusina O. (2023) Tam de ty zaraz, use 4.5.0., i viter dme zi storony Ukrainy. Istorii Oleksandra Osadka [Where You are Now, everything is 4.5.0. and the Wind is Blowing From Ukraine. The story of Oleksandr Osadko]. URL: <https://chytomo.com/tam-de-ty-zaraz-use-4-5-0-i-viter-dme-zi-storony-ukrainy-istorii-oleksandra-osadka> [in Ukrainian].

24. Smit E. (2010) *Kulturni osnovy natsii. Hierarkhiia, zapovit i respublika* [The Cultural Foundations of the Nations. Hierarchy, Testament, Republic]. Kyiv. 312 s. [in Ukrainian].
25. Sobol V. (2025) *Antropolohiia viiny: oral history ta shchodennyky* [Anthropology of War: Oral History and Diaries]. URL: https://uwm.edu.pl/cbew/2025-16-1/17_Sobol-V.pdf [in Ukrainian].
26. Stenli Dzh. (2023) *Ne rozumiiut, shcho skoily zhakhlyve* [They don't Understand that They Have Done Something Terrible.]. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/yak-pracyuye-russia-today-ekspert-prote-chomu-rosiyska-propaganda-diye-novini-ukrajini-50344564.html> [in Ukrainian].
27. Filipchuk O. (2024) *Formuvannia natsionalnoi identychnosti osobystosti yak pedahohichna problema* [Formation of National Identity as a Pedagogical Problem]. *Psykhologo-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly*. Vyp. 2(12). S. 48–55 [in Ukrainian].

THE NEW EXECUTED RENAISSANCE IN CONTEMPORARY UKRAINIAN LITERATURE AS A FACTOR IN THE FORMING OF NATIONAL IDENTITY: THE EDUCATIONAL POTENTIAL OF AN INTEGRATED LITERATURE COURSE.

Abstract. The article deals with the phenomenon of the new Executed Renaissance, which emerged in the context of the Russian-Ukrainian war, in contemporary Ukrainian literature as a powerful factor in the formation of national identity. The relevance of the study is determined by the need to interpret the latest literary process of wartime, as well as the need for a conceptual understanding of the work of writers who create and have created literature in wartime, and to consider their work in the context of the continuity of the tradition of cultural and artistic resistance. The focus is on the works of writers who not only artistically interpreted the experience of war, but also became its direct participants or victims. The study analyzes the works of Volodymyr Vakulenko-K., Viktoria Amelina, Maksym Kryvtsov, and Oleksandr Osadko, whose texts not only document the lived experience of war but also reinterpret tragic episodes of Ukrainian history and articulate the traumatic experiences of different generations of Ukrainians. It is argued that the synthesis of biographical (inasmuch as each author functions not only as a recognized writer but also as a moral authority whose civic stance embodies authentic patriotism), documentary, and artistic dimensions in these books activates national memory, constructs the image of the contemporary Ukrainian, and models strategies for preserving identity under conditions of military threat. Particular attention is devoted to the educational potential of the texts associated with the new Executed Renaissance within the framework of an integrated course in Ukrainian and world literature. It demonstrates, using practical examples, how the texts of these authors can be integrated into the study of different topics, and also provides distinct comparative parallels between works of Ukrainian and foreign literature. The article substantiates that the systematic inclusion of these works in the curriculum fosters the development of civic consciousness, historical memory, value-based orientations, and empathetic reading practices among students, while also facilitating the integration of contemporary Ukrainian literature into the broader European cultural context. It is concluded that the new Executed Renaissance constitutes not only a defining literary phenomenon of the present but also a formative factor in ensuring the continuity of national tradition and in conceptualizing the experience of war within Ukrainian literary education.

Keywords: new Executed Renaissance; contemporary Ukrainian literature; russian-Ukrainian war; national identity; cultural memory; war literature; integrated literature course; literary education.

© Деркачова О., 2026 р.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.01.2026
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.02.2026
Дата публікації: 29.03.2026

Ольга Деркачова – доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна; olha.derkachova@cnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-6326-4471>

Olha Derkachova – Doctor of Philology, Professor of the Department of Ukrainian Literature at Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine; olha.derkachova@cnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-6326-4471>